

В. К. Матвійчук, доктор юридичних, професор,
професор кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики
Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0003-3459-0056

І. О. Харь, кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач відділу аспірантури та докторантури
Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID ID: 0000-0002-7676-8273

СУБ'ЄКТИ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У статті розглядаються проблеми кримінально-правового розуміння корупційних злочинів в Україні та їх суб'єктів. З урахуванням положень національного законодавства про кримінальну відповідальність та поглядів вітчизняних науковців розкриваються поняття, ознаки, суб'єктів корупційних злочинів, а також наголошено на деяких дискусійних моментах щодо їх класифікації. Звертається увага на те, що проблема суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень до цього часу не знайшла свого належного дослідження. У роботі акцентується увага на важливому значенні для теорії кримінального права та правозастосовної діяльності розуміння суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень. Авторами піддані критичному аналізу існуючі численні точки зору стосовно означеного суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень.

З метою оптимального визначення суб'єкта означених корупційних протиправних діянь авторкою в роботі враховуються позитивні положення з існуючих точок зору фахівців з означеної проблеми. У статті звертається увага на те, що для належного з'ясування суб'єктів корупційних кримінальних правопорушень необхідно дослідити, що собою являє «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією», які слід віднести до ключових категорій всього антикорупційного законодавства.

Крім того для формулювання положень стосовно суб'єкта корупційного кримінального правопорушення необхідно з'ясувати ознаки корупції, що автори і роблять у цій статті.

Дослідивши ознаки корупційних кримінальних правопорушень, суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень, існуючі погляди на ознаки суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень, положень розділу IV КК «Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення)» та Закону України «Про запобігання корупції», у цій статті запропоновано формулювання ознак корупційного кримінального правопорушення та визначення чотирьох груп суб'єктів корупційних кримінальних правопорушень та їх ознак.

Ключові слова: корупція; ознаки корупції; ознаки корупційних кримінальних правопорушень; суб'єкти корупційних кримінальних правопорушень; корупційне правопорушення; правопорушення, пов'язане з корупцією; суб'єкт кримінального правопорушення; класифікація корупційних кримінальних правопорушень; особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; особи, які прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

V. K. Matviichuk, I. O. Khar. Subjects of corruption-related criminal offences

The article deals with the problems of criminal law understanding of corruption offences in Ukraine and their subjects. Taking into account the provisions of national legislation on criminal liability and the views of national scholars, the author reveals the concept, features and subjects of corruption offences, and also highlights some controversial issues regarding their classification. The author draws attention to the fact that the problem of the subject of corruption criminal offences has not yet been properly studied. The article emphasises the importance of understanding the subject of corruption criminal offences for the theory of criminal law and law enforcement activities. The authors critically analyse the existing numerous points of view regarding the subject of corruption criminal offences.

With a view to making an optimal determination of the subject of these corruption offences, the author takes into account the positive provisions of the existing views of experts on this issue. The article draws attention to the fact that in order to properly identify the subjects of corruption criminal offences, it is necessary to investigate what constitutes a “corruption offence” and a “corruption-related offence”, which should be attributed to the key categories of all anti-corruption legislation.

In addition, in order to formulate the provisions on the subject of a corruption criminal offence, it is necessary to identify the signs of corruption, which the authors do in this article.

Having studied the signs of corruption criminal offences, the subject of corruption criminal offences, existing views on the signs of the subject of corruption criminal offences, provisions of Section IV of the CC "Person subject to criminal liability (subject of a criminal offence)" and the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", this article proposes the formulation of signs of a corruption criminal offence and the definition of four groups of subjects of corruption criminal offences and their signs.

Keywords: corruption; signs of corruption; signs of corruption criminal offences; subjects of corruption criminal offences; corruption offence; corruption-related offence; subject of criminal offence; classification of corruption criminal offences; persons authorised to perform the functions of the State or local self-government; persons equated to persons authorised to perform the functions of the State or local self-government.

Постановка проблеми. Питання, що стосується суб'єкта корупційних кримінальних правопорушень має істотне значення для теорії кримінального права та правозастосовної діяльності. Визначення конкретних кримінальних правопорушень корупційними значно полегшує діяльність правоохоронних органів у кримінальних провадженнях цієї категорії діянь з притягнення винної особи до кримінальної відповідальності, але за умови доведення наявності складу корупційного кримінального правопорушення в діянні такої особи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами корупційних правопорушень займалися такі вчені як: М.І. Мельник, М.І. Хавронюк, В.В. Мартиновський, В.Я. Настюк, Б.М. Головкін, В.Ф. Оболенцев, М.В. Романов, А.В. Савченко та ін. Але до цього часу жодної роботи не було присвячено дослідженню суб'єктів корупційних кримінальних правопорушень, тому до цього часу ці питання не знайшли свого належного вирішення.

Формулювання цілі статті. Цілі дослідження цієї статті можна визначити як такі:

- дослідити суб'єкт корупційних кримінальних правопорушень;
- провести критичний аналіз існуючих поглядів на характеристику суб'єктів означених корупційних протиправних діянь;
- визначити ознаки корупційних кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Чинний Закон України «Про запобігання корупції» вирізняє два окремих поняття «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією», які слід віднести до ключових категорій всього антикорупційного законодавства, а тому тісно пов'язані з законодавчим визначенням корупції. У цій статті нас будуть цікавити суб'єкти корупційного кримінального правопорушення. У цьому сенсі слід погодитися з думкою, яка має місце в юридичній літературі, що «корупційне правопорушення – це діяння, що містить ознаки корупції, вчинені особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 Закону «Про запобігання корупції», за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність (абз. 5 ч. 1 ст. 1 Закону)» [1, с. 12]. Таким чином, відповідно до абз. 5 ч. 1 ст. 1 слід вважати, що «корупція – використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка / пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» [2]. Натомість у відповідності до абз. 5 ст. 1 цього ж Закону трактується, що «корупційне правопорушення – діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність» [2]. Це положення закону збігається з твердженням В.В. Мартиновського та В.Я. Настюка.

Для розуміння суб'єкта корупційного правопорушення необхідно з'ясувати ознаки корупції. З приводу ознак корупції в існуючих наукових джерелах існують наступні погляди: 1) В.В. Мартиновський та В.Я. Настюк пропонують такі ознаки, як: «1) використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей всупереч інтересам держави, а також схилення цих осіб до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей; 2) корисливу мету або іншу зацікавленість особи; 3) одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб...; 4) безпосереднє заподіяння шкоди авторитету чи іншим інтересам охоронюваним законом інтересам держави; 5) наявність умислу на вчинення таких діянь; 6) корупційні правопорушення можуть бути вчинені спеціально визначеними суб'єктами, перелік яких закріплений у ст. 3 Закону «Про запобігання корупції»; 7) за вчинення корупційного правопорушення, передбачено юридично відповідальність певного виду – кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність...» [1, с. 12-16]; 2) І.С. Огерук заявляє, що «корупція як законодавчо закріплене явище, включає в себе ряд протиправних діянь, а саме: використання наданих особі службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди; прийняття неправомірної вигоди чи прийняття обіцянки/ пропозиції такої вигоди особою для себе чи інших осіб; обіцянку/ пропозицію чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам» [3, с. 155].

На наше переконання судження В.В. Мартиновського та В.Я. Настюка з однієї сторони і І.С. Огерука з іншої – взаємно доповнюють одне одного і в них немає суперечностей щодо розуміння корупційного правопорушення.

Слід звернути увагу на те, що визначення поняття корупційного кримінального правопорушення в чинному законодавстві про кримінальну відповідальність відсутнє. У Кримінальному кодексі України закріплено лише такий вид корупційних правопорушень, як корупційні кримінальні правопорушення, повний перелік яких передбачений у примітці до ст. 45 цього кодифікованого нормативно-правового акту. Відповідно до цієї примітки «Корупційними кримінальними правопорушеннями відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також кримінальні правопорушення, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 цього Кодексу.

Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 366-2, 366-3 цього Кодексу» [4].

Таким чином можна стверджувати, що до корупційних кримінальних правопорушень слід віднести 19 діянь, перерахованих у примітці до ст. 45 КК України.

В існуючих публікаціях є наступні погляди стосовно ознак корупційних кримінальних правопорушень: 1) А.В. Савченко наполягає на тому, що «до таких ознак слід віднести: суспільну небезпечність; протиправність, тобто передбачення його у КК України; наявність діяння, що містять ознаки корупції; учинення його спеціальним суб'єктом; наявність виключно умисної форми вини; караність» [5, с. 14]; 2) С.М. Гусаров стверджує, що «такими ознаками слід розуміти: таким кримінальним правопорушенням є діяння (дія або бездіяльність); це діяння, будучи суспільно небезпечним, містить ознаки корупції (вчиняється шляхом зловживання службовим становищем або шляхом використання службових повноважень чи службового становища з метою одержання або прийняття неправомірної вигоди чи прийняття обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе чи інших адресатів або, відповідно, обіцянка / пропозиція чи надання такої вигоди певним адресатам з метою схилити уповноважену особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень; вказане діяння є винним, це діяння є кримінально-протиправним і караним, воно може бути вчинене лише суб'єктом корупційного кримінального правопорушення» [6, с. 53].

Аналіз поглядів А.В. Савченка та С.М. Гусарова стосовно ознак корупційних кримінальних правопорушень, свідчить, що вони в основному відображають ці ознаки. Проте їх погляди на ознаки корупційних кримінальних правопорушень потребують уточнення та певної конкретизації. Так, така ознака як суспільна небезпечність корупційних кримінальних правопорушень не розкриває (не пояснює) цю ознаку. Що являє собою суспільна небезпечність? Це матеріальна ознака корупційного кримінального правопорушення (правопорушення), що відображає завдання істотної шкоди, або загрози завдання такої шкоди охоронюваному об'єкту (відносинам, що охороняють особистості, відносинам, що охороняють суспільство, відносинам що охороняють державу). За допомогою поняття «суспільна небезпечність», стає зрозумілим, чому певне діяння вважається корупційним кримінальним правопорушенням. Це дає нам можливість сформулювати цю першу ознаку корупційного кримінального правопорушення таким чином: «суспільна небезпечність корупційного кримінального правопорушення». Другу ознаку корупційного кримінального правопорушення А.В. Савченко іменує як «протиправність, тобто передбачення його в КК України». Більш точно ця ознака буде мати таке формулювання, як «кримінальна протиправність». Це означає, що таке корупційне кримінальне правопорушення, передбачене чинним КК України, а тому воно є кримінально-протиправним. Третю ознаку корупційних кримінальних правопорушень А.В. Савченко називає наступним чином «наявність діяння, що містить ознаки корупції». Ця ознака А.В. Савченка сформульована належним чином. Проте ця ознака потребує наступного роз'яснення: 1) що корупційне кримінальне правопорушення вчиняється як шляхом дії, так і бездіяльності. Дія – це активна, вольова (усвідомлена), протиправна поведінка людини. Натомість бездіяльність – це пасивна вольова (усвідомлена), протиправна поведінка людини. Оскільки мова йде про ознаку об'єктивної сторони корупційного кримінального правопорушення, то дія – це ті рухи тіла, які відбуваються в ситуації, коли особа повинна вести себе пасивно, а тому для іншого заборон немає. У той же час, оскільки мова йде про форму такої суспільно небезпечної поведінки як бездіяльність – те, що проявляється в утриманні від необхідних для припинення шкоди тілорухів. Отже, корупційне кримінальне правопорушення може вчинятися як шляхом дії, так і бездіяльності. Як ж це діяння, що містять ознаки корупції? До діянь (дії або бездіяльності), що містять ознаки корупції, слід віднести суспільно небезпечні, що передбачені в абз. 6 ч. 1 Закону України «Про запобігання корупції» — «використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей»[2].

Наступна ознака корупційного кримінального правопорушення названа А.В. Савченком це «учинення його спеціальним суб'єктом». Перелік цих суб'єктів запропонований в ч. 1 ст. 3 Закону України

«Про запобігання корупції» [2]. Інші ознаки корупційного кримінального правопорушення, запропоновані А.В. Савченком, не викликають уточнень і зауважень.

У той же час не можна погодитися з С.М. Гусаровим, що корупційному кримінальному правопорушенню властива така ознака, як винність, оскільки ця ознака не уточнює вид вини для корупційних діянь.

Зазначене нами вище дозволяє сформулювати ознаки корупційного кримінального правопорушення. Під ознаками корупційного кримінального правопорушення слід розуміти наступні: а) суспільна небезпечність корупційного кримінального правопорушення; б) кримінальна протиправність корупційного кримінального правопорушення; в) наявність діяння (дії або бездіяльності), що містить ознаки корупції; г) учинення корупційного кримінального правопорушення лише спеціальним суб'єктом; д) учинення корупційного кримінального правопорушення лише умисною формою вини; є) караність корупційного кримінального правопорушення.

У ч.1 ст. 2 КК України передбачено такий основоположний припис, що «підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого цим Кодексом» [4]. Під складом кримінального правопорушення загальнови-знано розуміти сукупність закріплених у законі про кримінальну відповідальність ознак, властивих усім суспільно-небезпечним діянням, за наявності яких реально вчинене суспільно небезпечне діяння визнається кримінальним правопорушенням. Для вирішення питань застосування закону про кримінальну відповідальність, зокрема кваліфікації кримінальних правопорушень визначено ознаки та складові, притаманні будь-якому кримінальному правопорушенню. Такими елементами є: об'єкт кримінального правопорушення; об'єктивна сторона кримінального правопорушення; суб'єктивна сторона кримінального правопорушення; суб'єкт кримінального правопорушення [7, с. 78-79].

Визначення конкретних кримінальних правопорушень корупційними значно полегшує діяльність правоохоронних органів у кримінальних провадженнях цієї категорії діянь з притягнення винної особи до кримінальної відповідальності, але за умови доведення наявності складу кримінального правопорушення в діянні такої особи. У цьому контексті слід погодитися з думкою М.І. Панова, що «тільки сукупність усіх передбачених законом ознак складу кримінального правопорушення може бути підставою для кримінальної відповідальності. Елементами складу корупційного правопорушення є об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єктивна сторона, суб'єкт кримінального правопорушення...» [8, с. 107].

В існуючих публікаціях зустрічаються твердження, що «до ознак, які дають змогу відрізнити корупційні кримінальні правопорушення від інших видів кримінальних правопорушень слід відносити: сферу їх вчинення; спеціальний суб'єкт; особливі ознаки суб'єктивної та об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення» [9, с. 5].

Особливістю корупційних кримінальних правопорушень є те, що їх зазвичай вчиняють спеціальні суб'єкти, зазначені у ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції» – «особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, особи, які для цілей цього закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, – у випадках, передбачених цим Законом» [2].

Слід звернути увагу на те, що лише корупційні кримінальні правопорушення, оскільки вони належать до найбільш небезпечних корупційних правопорушень, повинні потребувати ефективних заходів реагування з боку держави за їх вчинення.

Стосовно такого елемента складу кримінального правопорушення як суб'єкт, слід зазначити, що про-водилися і проводяться дослідження вітчизняними науковцями, оскільки суб'єкт кримінального правопорушення, в тому числі і суб'єкт корупційного кримінального правопорушення, має важливе значення для теорії і практики, оскільки він займає центральне місце як елемент складу кримінального правопорушення. Виходячи з назви розділу IV «Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення)» і його змісту можна стверджувати, що цей елемент складу злочину співвідноситься із психологічною і фізичною реальністю – людиною та синонімічним терміном «особа, яка підлягає кримінальній відповідальності».

Важливо звернути увагу на те, що у ч. 1 ст. 18 КК закріплено правило, що «суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого відпо-відно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність» [4]. Оскільки, як ми зазначали вище, що суб'єктом корупційного кримінального правопорушення є спеціальний суб'єкт, то звернемося до припи-сів в ч. 2 ст. 18 КК, де зазначається, що «Спеціальним суб'єктом кримінального правопорушення є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне право-порушення, суб'єктом якого може бути лише певна особа» [4].

Що стосується безпосереднього суб'єкта корупційного кримінального правопорушення, то слід погодитися з думкою, що має місце в існуючих публікаціях, що «поняття «суб'єкт корупційного злочину»

є похідним від поняття «суб'єкт злочину», а з огляду на ч. 1 ст. 18 КК та теоретико-методологічні підходи до розуміння структури характеристики суб'єкта злочину – до загальних особливостей суб'єкта, що розглядається, слід відносити: 1) вік, що допускає можливість притягнення особи до кримінальної відповідальності; 2) осудність особи, що вчиняє суспільно небезпечне діяння, за яке передбачена кримінальна відповідальність; 3) вчинення суспільно-небезпечного діяння, котре законодавець у законі про кримінальну відповідальність визначає в якості корупційного» [10, с. 480].

Слід погодитися з твердженням, яке має місце в юридичній літературі, що «стосовно суб'єктів корупційних злочинів, то... вік цих суб'єктів неоднаковий та безпосередньо залежить від того, який саме учасник корупційного злочину... розглядається, а також які саме вимоги передбачені законодавцем до зайняття посади, яку займає відповідний корупціонер, якщо мова йде про спеціального суб'єкта. Тобто, якщо мова йде про «надавача неправомірної корупційної вигоди» (наприклад, таким може бути хабаровець), «корупційного посередника» або ж «кінцевого споживача корупційного блага» (якщо таким не є особа, котра надає публічні послуги), тобто про неспеціального суб'єкта, то таким суб'єктом корупційного злочину може бути особа з 16 років. У той же час «отримувач неправомірної корупційної вигоди» (приміром, таким може бути хабароотримувач, корупційний протекціоніст), як спеціальний суб'єкт злочину, хоча (за загальним правилом) і може бути суб'єктом відповідальності виду кримінальних злочинів з 18 років, проте в окремих випадках – у більш пізньому виді. Для прикладу, якщо таким суб'єктом є суддя, то в силу норм Закону України «Про судоустрій та статус суддів», цей суб'єкт не може бути молодшим 30 років та, що не менш важливо, – не може бути старшим 65 років» [10, с. 481].

Згідно Закону України «Про запобігання корупції» суб'єкти корупційних злочинів класифікуються за 4 групами: «1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: а) Президент України, Голова Верховної Ради України, його Перший заступник та заступник, Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр України, віце-прем'єр-міністри України, міністри, інші керівники центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України, та їх заступники, Голова Служби безпеки України, Генеральний прокурор, Голова Національного банку України, його перший заступник та заступник, Голова та інші члени Рахункової палати, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Уповноважений із захисту державної мови, Голова Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим; б) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутати місцевих рад, сільські, селищні, міські голови; в) державні службовці, посадові особи місцевого самоврядування; г) військові посадові особи Збройних Сил України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби, курсантів вищих військових навчальних закладів, курсантів вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, курсантів факультетів, кафедр та відділень військової підготовки, особовий склад штатних військово-лікарських комісій; г) судді, судді Конституційного Суду України, Голова, заступник Голови, члени, дисциплінарні інспектори Вищої ради правосуддя, керівник служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя та його заступник, посадові особи секретаріату Вищої ради правосуддя, Голова, заступник Голови, члени, інспектори Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, посадові особи секретаріату цієї Комісії, посадові особи Державної судової адміністрації України, присяжні (під час виконання ними обов'язків у суді); д) особи рядового і начальницького складу державної кримінально-виконавчої служби, особи начальницького складу служби цивільного захисту, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, особи, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України; е) посадові та службові особи органів прокуратури, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Бюро економічної безпеки України, дипломатичної служби, державної лісової охорони, державної охорони природно-заповідного фонду, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, і центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику; є) Голова, заступник Голови Національного агентства з питань запобігання корупції; ж) члени Центральної виборчої комісії; з) поліцейські; и) посадові та службові особи інших державних органів, у тому числі Фонду соціального страхування України та Пенсійного фонду, органів влади Автономної Республіки Крим; і) члени державних колегіальних органів, у тому числі уповноважені з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель; ї) Керівник Офісу Президента України, його Перший заступник та заступники, уповноважені, прес-секретар Президента України; й) Секретар Ради національної безпеки і оборони України, його помічники, радники, помічники, радники Президента України (крім осіб, посади яких належать до патронатної служби та які обіймають їх на громадських засадах); к) члени правління Фонду соціального страхування України, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Пенсійного фонду, Наглядової ради Пенсійного фонду;

2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: а) посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у пункті 1 частини першої цієї статті, члени Ради Національного банку України (крім Голови

Національного банку України), особи, які входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку, господарського товариства, у статутному капіталі якого більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, члени Ради нагляду за аудиторською діяльністю Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, які не є особами, зазначеними у пункті 1 частини першої цієї статті, посадові особи та інспектори Інспекції із забезпечення якості Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, члени Ради Аудиторської палати України, посадові особи Аудиторської палати України та працівники комітету з контролю якості аудиторських послуг Аудиторської палати України та комітетів з контролю якості аудиторських послуг професійних організацій аудиторів та бухгалтерів, Голова, заступники Голови, інші члени Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, крім обраних з числа здобувачів вищої освіти та представників всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, а також посадові особи секретаріату Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти; б) особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні послуги (аудитори, нотаріуси, приватні виконавці, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі, незалежні посередники, члени трудового арбітражу, третейські судді під час виконання ними цих функцій, інші особи, визначені законом); в) представники громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інші особи, які входять до складу конкурсних та дисциплінарних комісій, утворених відповідно до Закону України «Про державну службу», Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», інших законів (крім іноземців-нерезидентів, які входять до складу таких комісій), Громадської ради доброчесності, утвореної відповідно до Закону України «Про судоустрій і статус суддів», і при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1, підпункті «а» пункту 2 частини першої цієї статті; г) особи, визнані такими, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархами) відповідно до Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну або політичну вагу в суспільному житті (олігархів)»; ґ) голови та члени лікарсько-консультативних і медико-соціальних експертних комісій, а також голови, їх заступники, члени та секретарі позаштатних постійно діючих військово-лікарських і лікарсько-льотних комісій, які при цьому не є особами, зазначеними у пункті 1 частини першої цієї статті;

3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, - у випадках, передбачених цим Законом;

4) кандидати на пост Президента України та кандидати у народні депутати України, зареєстровані в порядку, встановленому законом» [2].

Висновок. 1. Під ознаками корупційного кримінального правопорушення слід розуміти наступні: суспільна небезпечність корупційного кримінального правопорушення; кримінальна протиправність корупційного кримінального правопорушення; наявність діяння (дії або бездіяльності), що містить ознаки корупції; учинення корупційного кримінального правопорушення лише спеціальним суб'єктом; учинення корупційного кримінального правопорушення лише умисною формою вини; караність корупційного кримінального правопорушення.

2. Для вирішення питання відповідальності особи за вчинення конкретного корупційного кримінального правопорушення необхідно встановити об'єктивні й суб'єктивні ознаки цього діяння.

3. Суб'єкти корупційних кримінальних правопорушень поділяються на чотири групи: 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) особи, які для цілей цього Закону прирівнюються до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 3) особи, які постійно або тимчасово обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків у юридичних особах приватного права незалежно від організаційно-правової форми, а також інші особи, які не є службовими особами та які виконують роботу або надають послуги відповідно до договору з підприємством, установою, організацією, - у випадках, передбачених цим Законом; 4) кандидати на пост Президента України та кандидати у народні депутати України, зареєстровані в порядку, встановленому законом.

Список використаних джерел:

1. Мартиновський В.В., Настюк В.Я. Поняття й ознаки корупційних правопорушень. Запобігання корупції : підручник [Б.М. Головін, В.Ф. Оболенцев, М.В. Романов та ін.] за заг. ред. Б.М. Головіна. Харків : Право, 2019. С. 11-16.

2. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

3. Огерук І.С. Щодо переліку корупційних злочинів, передбачених Кримінальним кодексом України. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького : Журнал. Серія Право. №7(19), 2019. С. 153-159.

4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

5. Савченко А.В. Корупційні злочини в Україні : проблеми кримінально-правового розуміння. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. № 3, 2015. С. 14-24.

6. Гусаров С.М. Поняття та види корупційних правопорушень, за вчинення яких встановлено кримінальну відповідальність. Особливості застосування антикорупційного законодавства : від розслідування до вироку суду : зб. тез доп. Міжнародна наук.- практ. конф. (м. Харків, 17 жовтня 2019). С. 52-56

7. Кримінальне право України. Загальна частина. Практикум : Навчальний посібник. / Ю.В. Нікітін, В.А. Мисливий, В.К. Матвійчук та ін.: за заг. ред. В.В. Топчія, Г.В. Дідківської, Е.В. Катеринчук. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2020. 932 с.

8. Панов М.І. Проблеми складу злочину та його функцій у доктрині кримінального права. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2013. № 1. С. 103–125.

9. Юридична відповідальність за корупційні правопорушення. Навч. посіб./ С.М. Клімова, Т.В. Ковальова, М.О. Тучак. Харків : Магістр, 2012. 260 с.

10. Гладкий В.В. Суб'єкт корупційного злочину та його вік. Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі : зб. наук. ст. за матеріалами VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Житомир, 19 квітня 2018 р.) / Жит. нац. агроекологічний ун-т. Житомир : Видавець О.О. Євенок, 2018. С. 479–482.